

congresverslag

Radicalisering & Terrorisme

**Voorkom misstanden veroorzaakt door radicaliserende
(ideologische) groeperingen!**

www.sbo.nl/terrorisme

Studiecentrum voor
Bedrijf en Overheid

Beste lezer,

Op 9 oktober 2018 vond op The Hague Security Delta Campus in Den Haag, de internationale stad van vrede, recht en veiligheid de vierde editie van het congres Radicalisering & Terrorisme plaats waar ervaringsdeskundigen en experts werkzaam bij de overheid, wetenschap en het bedrijfsleven samenkwamen om kennis en ervaringen uit te wisselen over de aanpak van radicalisering en terrorisme om zodoende van elkaar te leren.

Een belangrijke les van het congres was dat overheid, bedrijfsleven en wetenschap elkaar nodig hebben om tot innovatieve oplossingen te komen voor een veiligere wereld. The Hague Security Delta Campus, het grootste veiligheidscluster van Europa, speelt hierbij een belangrijke rol door overheden, innovatieve bedrijven en toonaangevende kennisinstellingen samen te brengen om producten, diensten en kennis te ontwikkelen voor de aanpak van radicalisering en terrorisme.

Met het congres Radicalisering & Terrorisme boden we een podium aan overheden, bedrijven en kennisinstellingen om deze kennis, producten en diensten met elkaar te delen. In deze terugblik op het congres worden de opgedane kennis en ervaringen voor u nog eens op een rij gezet, zodat u deze kunt toepassen in uw dagelijkse praktijk.

Veel leesplezier!

Met vriendelijke groet,

Frank van Summeren, congres- en opleidingsmanager veiligheid bij het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid en organisator van het congres Radicalisering & Terrorisme

Richard Franken, directeur van The Hague Security Delta

Bas de Kroon, partnershipmanager bij het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid

Samenwerken aan de aanpak van radicalisering en terrorisme

Het congres Radicalisering & Terrorismen werd geopend door Richard Franken, directeur van The Hague Security Delta, het grootste veiligheidscluster van Europa waar overheid, wetenschap en bedrijfsleven samenwerken aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken waaronder radicalisering en terrorisme.

Het leven van een radicaal

De eerste lezing van het congres werd verzorgd door Jason Walters, ervaringsdeskundige en voormalig lid van de Hofstadgroep. In zijn lezing ging hij in op hoe hij in een radicale (ideologische) omgeving terecht is gekomen, welke factoren een rol spelen bij het ontstaan van radicalisering, hoe het leven van een radicaal eruit ziet en op welke manier het proces van deradicalisering verloopt.

Jason Walters bekeerde zich op zijn dertiende tot de islam en radicaliseerde. Hij probeerde zich tot twee keer toe aan te sluiten bij de Taliban, maar werd in Pakistan tegengehouden. In 2004 werd hij urenlang omsingeld, waarbij hij bij zijn arrestatie in het Haagse Laakkwartier een handgranaat naar de politie gooide. Vier agenten raakten gewond. Jason Walters kreeg een gevangenisstraf van vijftien jaar opgelegd, maar in 2013 kwam hij vervroegd vrij. Recent rondde hij de master crisis and security management af aan de Universiteit Leiden.

Jason Walters is Nederlands-Amerikaans en heeft een christelijke opvoeding genoten. Zo zat hij ook op een christelijke basisschool. Iedere fase in zijn leven stelde hij zichzelf een vraag centraal. Hij streefde telkens naar het krijgen van antwoorden. Hij ervaarde een gevoel van ontheemdheid. Hij vroeg vervolgens bij de pastoor van de kerk wat zijn pad was volgens god. Hij ervaarde daarbij een gevoel van onbegrip. Zijn ouders zijn gescheiden toen hij 10 was. Zijn vader ging wonen in een arbeiderswijk. Daar was hij veel en hij kreeg daar vrienden. Dat was de eerste keer dat hij in aanraking kwam met de islam aangezien vrienden islamitisch waren. Hij kwam er al vrij snel achter dat deze vrienden wel antwoorden hadden op vragen waarmee hij zat. Hij herkende daarbij veel vanuit zijn lessen uit het oude testament. Hij had daarbij hetzelfde wereldbeeld als daarvoor alleen de interne logica voelde voor hem veel sterker. Hij raakte gefascineerd door de islam. Hij koos er toen voor om naar de moskee te gaan. Dat was overweldigend voor hem. Het gaf voor hem een spirituele ervaring. En daarmee kwam voor hem zijn ontheemdheid ten einde. Hij ervaarde een gevoel van innerlijke vrede.

Toen hij 16 was (4 vwo) vlogen er vliegtuigen in het WTC (11 september 2001), verscheurde zijn synthetische gevoel. Zijn politieke bewustzijn wat zich ontwikkelde kwam samen met de aanslagen. Voor hem dwong deze aanslag hem om een morele stelling te nemen. Hij voelde zijn identiteiten botsen (Nederlands-Amerikaans / Moslim). Hij kwam met de vraag: Hoe moet ik dit vanuit het geloof interpreteren? Daarbij was er een tweede fundamentele ontwikkeling, namelijk de ontwikkeling van het internet.

Hij ging zich inlezen in islamitische teksten die op het internet allemaal inzichtelijk waren geworden. Hij verdiepte zich in alle islamitische argumenten. Vanuit deze teksten voelde hij zich zeer betrokken bij uitgangspunten van Al-Qaida. Hij werd overtuigd door de argumenten van de radicale islam; de Jihadi gelovigen. De tekst belooft macht en daarmee ontstond het verlangen om daarbij te horen. Het zwaartepunt van de levenscyclus ligt volgens deze teksten in de fase na de dood. Daarmee is de levensmissie van Jihadi om te leven volgens een martelaar en te sterven zodat ze daarna konden beginnen aan het echte leven. De Taliban was destijds in Afghanistan actief die nog steeds de sterkste kenmerken vertoonde met de levensstijl volgens de Sharia.

Hij is zich volledig gaan richten op de islam. Daarbij hoorde dat hij zich onttrok uit het leven en richtte op de islam. Dat wilde zeggen dat hij veel kennis vergaarde, iedere dag 5 keer in de moskee bidden. Hij spijbelde veel, en ging zich alleen nog maar inlezen op de koran. Hij voelde een roeservaring. Hij ervaarde allerlei onverklaarbare ervaringen.

Hij reisde af naar Pakistan via connecties. In Pakistan was er nauwe samenwerking tussen Pakistan en trainingskampen van de jihad. De geheime dienst van Pakistan is wijdverspreid tot in de haarvaten van de samenleving. Destijds voerde Verenigde Staten de druk op en mochten er geen buitenlanders meer getraind worden. Hij moest terug. Hij heeft het daarna nog een keer geprobeerd maar moest weer terug. Hij kwam in zijn tweede vorm van radicalisering. De eerste kenmerkte zich door de transitie van het Christendom naar de Islam. De tweede kenmerkte zich tot de diepgaande leergang van Mohammed ibn Abdul Wahhab. Hij stelt de salafistische vraag: Wat betekent het om moslim te zijn? Hij zegt: je ontkent iets en bevestigt iets anders. Je bevestigt alleen god, dat was gemakkelijk. Maar wat ontken je? Geen god. Maar dat is te simpel. Er is geen autoriteit naast god. Je verworpt alle andere vorm van ontbedding naast god. Het zwaartepunt wordt gelegd bij hetgeen je ontkent.

Hij ervaarde later in de gevangenis een gevoel van verveling. Hij wist alles wel. Hij ging zich op een moment inlezen in een natuurkundige stroming die de koran kon verrijken. Voor hem ontstond daarbij kennisname van wetenschappelijke bewijsvorming. Empirisme en rationalisme kwamen daarbij aan de orde. De kernvraag werd: was de koran het woord van god? Er kwam voor hem een afbreuk aan zijn religieuze denkbeelden. Paradigmaverschuivingen in de wetenschap waren voor hem fascinerend. Hij is uiteindelijk uit het geloof gestapt omdat hij zijn denkbeelden niet meer kon zien. Als je eenmaal weet dat Sinterklaas niet bestaat, kun je nooit meer terug.

Radicalisering en terrorisme

De tweede lezing werd verzorgd door Frank Bovenkerk, cultureel antropoloog en criminoloog en voormalig hoogleraar radicalisering aan de Universiteit van Amsterdam. Frank Bovenkerk deed onderzoek naar en publiceerde over migratie, discriminatie, multiculturalisme, radicalisme en extremisme. In zijn lezing ging Frank Bovenkerk in op de overeenkomsten en verschillen tussen verschillende vormen van radicalisering en extremisme, de factoren die personen gevoelig maken voor radicaliseringprocessen en wat kan worden geleerd van internationaal vergelijkend onderzoek.

Frank Bovenkerk geeft aan dat hij radicaal anders kijkt naar de problematiek dan de voorgaande spreker Jason Walters. De afgelopen 40 jaren hebben we geen serieuze vormen van terrorisme in Nederland gehad. Daarvoor wel namelijk vanuit een Molukse groepering. Zij hebben toen een trein gekaapt en 8 mensen vermoord en ruim 300 mensen gegijzeld. Wat kunnen we hieruit leren? Het heeft 10 jaar geduurd en toen was het afgelopen. Destijds heeft niemand het over het woord terrorisme gebruikt. Ze noemden dit actievoerders. In Nederland was vrij veel sympathie voor deze actievoerders. Dat leert ons een belangrijk aspect: De definitie van terrorisme is altijd een politieke keuze. De beroemdste uitspraak in dit kader is: wat voor de een de helden zijn, zijn voor de ander vijanden. Het hangt er maar vanaf hoe je het politiek waardeert.

Het aantal slachtoffers destijds was laag en het gevaar wat daaruit spreekt was een kwestie van symboliek en theater. Er moeten symbolische zaken gedaan worden om echte effecten te bewerkstelligen. De effecten zijn gering in relatie tot andere niet natuurlijke doodsoorzaken. Er sterven veel meer mensen aan het vallen van een huistrapje, verkeersongevallen en moord en doodslag. Punt is dat vaak op zaken die ons bedreigen, rigoureuze maatregelen genomen worden. Toch zijn er traditionele zaken die we niet beveiligen (bijvoorbeeld vuurwerk bij oud en nieuw). We moeten leren relativeren.

Frank Bovenkerk noemt twee manieren waarop geweld wordt gemeden: disengagement (ik hou vast aan mijn idealen maar ik verander mijn strijdmethoden) of de rede (ik ben veranderd van zienswijze). Bij daders van de treinkaping zijn allemaal personen die ondertussen al lang uit de gevangenis zijn gekomen, maar desondanks nog steeds vasthielden aan hun idealen. Destijds hebben Molukse ouders en leiders aangegeven dat het geweld moest stoppen. Dat was de grootste reden waarom de dreiging stopte.

Politieke moorden en terrorisme zijn twee verschillende dingen. Onder terrorisme verstaan we geweld tegen een persoon of groepen, door kleine groepen tegen een hele gemeenschap, in naam van een ideologie met een random slachtoffer (daardoor boezemt het angst in onder de bevolking).

Terroristen scheppen zoveel mogelijk chaos en paniek onder de bevolking in het algemeen. Dat kan alleen door totaal random geweld uit te oefenen. Zij hopen erop dat de overheid reageert met repressie. Vooral door het innemen van vrijheid van de bevolking. Dat zal vervolgens leiden tot polarisering in de samenleving.

Nieuw aan de jihadistische terroristische stroming is dat er veel sprake is van zelfdoding en dat aanhangers niet aanspreekbaar zijn. Dit werd voor het eerst ingezet in Libanon. Dit maakt hun acties absoluut onvoorspelbaar. Daarnaast betreft het een internationaal verschijnsel. De treinkaping was echt een lokaal verschijnsel. Net zoals de IRA. Dit verschijnsel is echt internationaal. Dat maakt het ook bijzonder lastig om aan te pakken.

Hoe pak je het aan? De hoeveelheid wetenschappelijke kennis die uit eerste hand is verkregen van terroristen, is zeer gering. Zouden we een crimineel profiel kunnen maken van terroristen? Je wil dan het liefst uiterlijke kenmerken hebben maar dat wil nog wel eens extreem ineffectief zijn. Er is niet zoiets als een terroristenprofiel. Het zijn altijd momentopnamen van terroristen die gister iets gedaan hebben, niet van morgen. Je loopt per definitie achter. Er is een hoogleraar in Jeruzalem en die heeft af en toe het geluk om een terrorist te interviewen wiens bom niet afging. Het zijn over het algemeen vriendelijke mensen, met een laag zelfbeeld en die zeer onzeker zijn. Het zijn gemakkelijk beïnvloedbare mensen. Daarvandaan kwam de gedachte dat het niet zo kon zijn dat er geen mensen zijn die het niet hebben zien aankomen. Toen ontstond het idee om niet terrorisme aan te pakken maar radicalisering. Er is wetenschappelijke discussie over de vraag of radicalisering altijd voor terrorisme gaat. Het kan ook een criminele geschiedenis zijn die later leidt tot terrorisme.

Het voordeel van het pad van radicalisering is dat daar wel iets aan te doen is. Je kan namelijk signaleren en deradicaliseren. Frank Bovenkerk verzekerd dat hij er geen een is tegengekomen die eraan een bijdrage heeft geleverd dat Nederland veilig is. De Dutch approach (deradicalisering) heeft aantoonbaar nog niks opgeleverd. Frank Bovenkerk heeft vertrouwen in de dempende effecten van sociale controle. Dat heeft zich eerder bewezen. Echter, dit blijkt lastig bij Jihadistische stromingen aangezien dit een jonge generatie betreft die minder sociale controle ervaren vanuit hun oudere generaties.

Reradicaliseren: een sociale strategie tegen extremisme

De derde plenaire lezing op het congres werd verzorgd door Stijn Sieckelinck, onderzoeker verbonden aan het Institute for Societal Resilience aan de Vrije Universiteit Amsterdam en aan McGill University (Montreal) en auteur van het boek '[Reradicaliseren, ronselen voor een betere wereld](#)'. Stijn Sieckelinck staat aan de basis van de succesvolle training 'Omgaan met (extreme) idealen' en adviseert binnen- en buitenlandse overheden over dit thema.

Stijn Sieckelinck pleit nadrukkelijk voor een andere aanpak van radicalisering. Nu kijkt de overheid uitsluitend vanuit de veiligheidsagenda. Het effect is averechts: jongeren voelen zich miskend, krijgen niet de ruimte voor de spirituele zoektocht naar zingeving en identiteit waar ze zo'n behoefte aan hebben en trekken zich terug. Dan ben je ze definitief kwijt. Voorkomen is beter dan genezen. In trainingsprogramma's kunnen ouders, leerkrachten en andere professionals leren hoe ze oog kunnen krijgen voor wat er werkelijk omgaat in radicale jongeren, voor het te laat is.

Voor Stijn Sieckelinck is de democratie een plek waar je afwijkende meningen mag hebben en waar je kunt vechten voor je idealen. In zijn ogen is de radicaliteit waarmee zij zich in willen zetten voor hun idealen op zich helemaal niet verkeerd. Je moet vooral proberen te zorgen dat ze *anders* radicaal worden en geen geweld willen gebruiken.

Hoop, vernedering en angst zijn verschillende gevoelens die in verschillende werelddelen leven. De globalisering heeft de wereld op zijn kop gezet. Stijn Sieckelinck richt zijn onderzoek op de aanpak van radicalisering en polarisering door te kijken naar pedagogische en onderwijskundige middelen. Radicalisering is niet het probleem en daarom kan deradicalisering ook niet de enige oplossing zijn. Het gaat namelijk om het geweldcomponent. Dat is wat sommige vormen van radicalisering problematisch maakt.

De radicaal kent ook een betrokkenheid die vaak ook een politieke zaak is. Zij willen invloed uitoefenen om zijn of haar doel te realiseren. Er zijn meerdere wegen om te radicaliseren. We moeten ons niet altijd op de roepers focussen maar vaker op de meer stille figuren. Het is geglobaliseerd. En het is voortdurend zoeken naar de juiste schaal want overacteren werkt het juist in de hand. We hebben het dus over sociale strategieën die ingezet worden om radicaliserende jongeren een andere keuze te laten maken. Het vraagt niet enkel om beveiliging en surveillance maar om sociale strategieën.

Hoe kun je de jongeren die het meest door het systeem worden uitgekotst, toch een goede opvoeding bieden? Elke kind heeft wortels en vleugels nodig. Alle individuen zoeken daarnaar. Het zijn mensen die vaak opgroeien in probleemwijken, ouders verloren hebben of gescheiden, op school geen luisterend oor hadden, hun eigen toekomstbeelden steeds naar onder toe bijstellen. Het extremistisch narratief geeft hen de vleugels om zich toch nuttig te voelen.

Stijn Sieckelinck heeft zich gefocust op de context waarin radicale teksten de verlossing werden van mensen. Zo zijn er een aantal meisjes geronseld door chats met zusters uit het kalifaat die hen alleen maar een luisterend oor boden. Ze zoeken juist de zielige types omdat die gemakkelijk te verleiden zijn. De mensen die radicaliseerde vonden zelf radicalisering geen probleem maar juist een oplossing. Als je een probleem hebt en de overheid probeert je actief weg te houden van jouw verwachte oplossing. Dan word je boos. Reradicalisering vraagt om het overstijgen van de huidige maatregelen. De rechtse maatregelen (law and order) en de linkse strategie (vroegtijdige signalering). Beide hebben op zich een mismatch met wat nodig is.

Deradicalisering ontnemt het geloofde fundament. Reradicalisering geeft een nieuw fundament. We moeten die identiteitsvraagstukken inzetten om nieuwe ervaringen te gaan ondervinden. Het wordt zo expliciet benoemd dat jongeren dat durven uitspreken en van elkaar kunnen leren. De verschillen vlieg je aan door te laten zien hoe het samen gaat. Meervoudige identiteitsvorming als manier om de radicale behoefte te ondervangen.

Waar deradicalisering de politieke angel uit iemands politieke overtuiging probeert te halen. Probeert reradicalisering juist om bewustzijn te installeren waar een praktijk kan ontstaan van gereflecteerde actie. Bijvoorbeeld door te leren hoe argumenten werken en ze vervolgens te laten ervaren hoe het wetstelsysteem in elkaar zit. Jongeren gaan dan wetten bekritisieren. Dat is het vorm van dialoog die juist wenselijk is in democratieën. We leren jongeren om zich legitiem te kunnen verzetten tegen wetten die ze niet wenselijk vinden.

Stijn Sieckelinck zijn boek omvat ook een oproep tot gebed. Radicalisering is een afkeer tegen bezinning. Reradicalisering stimuleert zelfs gebed en bezinning. Jongeren leren hoe ze vreedzaam kunnen vechten omdat ze deze behoeften voelen. Dat kan vreedzaam, dus dat leren we ze.

Tot slot vraagt reradicaliseren om moreel gezegsvolle contexten. Een persoonsgerichte aanpak is nodig in ernstige gevallen. Maar collectieve arrangementen hebben ook waarde in vroeger stadium. We moeten dit niet individualiseren, of isoleren want het is een probleem wat ons allen aangaat. Het gaat om voorwaarden om überhaupt tot leren te kunnen komen. Ronselaars vormen een uitzendbureau waar mensen met een niet Nederlandse achternaam in het voordeel zijn. Zij bieden kansen op talenten die er normaal niet toe doen. Dat geeft inzichten voor huidig onderzoek: daarin kijken we hoe we jongeren die blootgesteld zijn aan radicale verleiding baas kunnen maken over hun eigen talentenjacht middels een alternatieve rite de passage.

Veerkrachtige bestuurlijke aanpak van terreur

Menno van Duin, lector Crisisbeheersing bij het Instituut Fysieke Veiligheid, verzorgde de vierde en laatste plenaire lezing van het congres. Menno van Duin schreef de handreiking 'Veerkrachtig omgaan met aanslagen en een advies voor bestuurders'. In zijn lezing ging hij in op wat er van een bestuurder wordt verwacht als zich een terroristische aanslag voordoet, op welke manier kan worden gekomen tot een veerkrachtige bestuurlijke aanpak van terreur, welke rol hierbij is weggelegd voor de lokale driehoek en op welke manier negatieve maatschappelijke effecten (welbevinden, mobiliteit, sociaal klimaat, economie, criminaliteit, verhouding burger versus bestuur, veiligheidsbeleid en vrijheden) na een terroristische aanslag kunnen worden beperkt.

Terrorisme is op dit moment in Europa – en dus ook in Nederland – een verschijnsel waar we rekening mee moeten houden. Juist ook lokale bestuurders kunnen leren van aanslagen die hebben plaatsgevonden. Het terrorismebeleid was tot nu toe vrijwel geheel gericht op het voorkomen van aanslagen. Wat kan worden gedaan om de schade te beperken als zich tóch een aanslag voordoet, bleef grotendeels buiten beeld, zowel in het beleid als de wetenschap. Dat terwijl lokale bestuurders de impact van een terroristische aanslag in hun gemeente kunnen beperken.

In zijn handreiking geeft Menno van Duin lokale bestuurders inzicht in de maatschappelijke effecten van een terreuraanslag en concrete handelingsperspectieven om de nadelige gevolgen ervan tegen te gaan. Hieronder worden enkele adviezen uit deze publicatie eruitgelicht.

- Realiseer steeds dat terrorisme tot doel heeft chaos en verdeeldheid te zaaien. Goede reacties en maatregelen dragen bij aan een snel herstel en kunnen deze chaos en verdeeldheid beperken.
- Ondanks de enorme maatschappelijke impact van aanslagen zien wij gelukkig ook dat gemeenschappen zich nadien weer (soms zelfs opvallend snel) herstellen. Er is veel veerkracht in de samenleving. Tegelijkertijd kunnen sommige gevolgen soms lang doorwerken.

- Ten onrechte bestaat bij velen het beeld dat de aanpak van terrorisme (vooraf maar ook na een aanslag) primair de verantwoordelijkheid van het Rijk is. Juist lokale bestuurders spelen een grote rol in het sturen en stimuleren en na een aanslag 'zichtbaar leidinggeven aan de samenleving'.
- De effecten van aanslagen zijn op zeer uiteenlopende terreinen zichtbaar. Van het individueel welbevinden en de economie tot veranderingen in de criminaliteit en burgerlijke vrijheden.
- Voorbereiding is het halve werk: investeer in personen en netwerken die u na een aanslag nodig kunt hebben.
- Denk eens na wat je in jouw rol als lokale autoriteit zou doen (feitelijke en symbolische maatregelen) en zeggen (welke woorden, welke frames), als één van de recente buitenlandse aanslagen zich bij jou zou hebben voorgedaan.
- Na een aanslag: stimuleer positieve coping-mechanismen (saamhorigheid, het goede laten zien, mooie voorbeelden, de waarde van de hulpdiensten) en probeer negatieve coping-mechanismen af te remmen (begrip tonen voor de zo logische angst en boosheid, maar deze tegelijkertijd wel temperen).

Menno van Duin stelt dat bijna alle mediareacties overtrokken zijn. Het is voorspelbaar irrationeel. De terrorist is gericht op schade maar nog veel meer op de schokgolf die het teweegbrengt. Binnen een crisissituatie zijn er zeven impactversterkers die de gevolgen groter kunnen maken. De eerste heeft betrekking op de kenmerken van de daad en dader. Door het soort daad kan een gebeurtenis heel veel impact hebben. Een voorbeeld is de aanslag in Manchester waarbij met name veel jonge meisjes aanwezig waren. De tweede betreft de mediaberichtgeving. Zonder media aandacht is er geen impact dus hoe meer media aandacht, hoe groter de impact. De snelheid, aard en intensiteit van media hebben dus veel effect op de impact van een gebeurtenis. De derde impactversterker is de ervaren nabijheid. De nabijheid van een gebeurtenis op het gebied van geografie, sociaal en hypothetisch niveau, kan veel effect hebben op de impact. Iets dat dichtbij huis gebeurt, vind je vaak veel erger dan iets dat aan de andere kant van de wereld gebeurt. De vliegcrash MH17 heeft veel effect gehad op heel Nederland omdat iedereen wel iemand kende die met de ramp te maken had. Als vierde onderscheiden we duiding/betekenisgeving. Er kan moral panic ontstaan na de gebeurtenis, bijvoorbeeld; heeft de overheid zitten slapen? De vijfde impactversterker betreft beheers/verwijtbaarheid. Dit gaat over hoe autoriteiten (ministers, burgemeesters) met een gebeurtenis omgaan. Veerkracht: 'Wij zijn sterker dan deze aanslag, onze samenleving krijgen ze er niet onder en wij beginnen zo snel mogelijk met opbouwen'. Vechten: na 11 september begon Amerika de 'war against terrorism'. Verweer: Men wijst naar elkaar: 'Wie is er allemaal wel en wie is er niet schuldig aan de uitsluiting van bevolkingsgroepen dat heeft geleid tot polarisatie en uiteindelijk heeft geleid tot een geweldsexplosie.'

De zesde impactversterker is de mate van gewenning. Als een gebeurtenis al voor de vierde keer heeft plaatsgevonden is het een soort 'part of life' en raken mensen er op een bepaalde manier gewend aan. En tot slot de sociaal culturele inbedding. Hoe we met elkaar omgaan met de gebeurtenis, kan een versterkend effect hebben.

Als mensen denken: 'dit gaat van kwaad tot erger, deze samenleving brokkelt af' wordt de gebeurtenis als heftiger ervaren. Maar het tegenovergesteld is ook waar, als mensen denken 'we moeten samenblijven, juist nu' heeft dit een tegengesteld effect.

We weten uit wetenschappelijk onderzoek dat de individuele veerkracht van mensen na een aanslag bijzonder hoog is. De samenleving kan eigenlijk altijd gewoon doorgaan na een aanslag. We weten dat wanneer er wel echt een aanslag in Nederland gebeurt, we vrij snel ook gewoon weer door zullen gaan als samenleving.

Wat is de impact (doorwerking) van een terroristische aanslag? Eerst veel emoties (verginging maar ook coping), invloed op ons welbevinden (grote verschillen, erg afhankelijk van mate van sociale steun), afname mobiliteit (veranderde reispatronen, meer thuis), sociaal klimaat (afhankelijk van politieke leiders; radicalisering), economie (meestal beperkt), toerisme (vaak vrij lang groot effect), criminaliteit (verschuiving naar plaats en type hate crime), verhouding politiek en bestuur (de vlag) n veiligheidsbeleid (iets inleveren van burgerlijke vrijheden). Overall kan worden geconcludeerd dat de gevolgen wat minder groot zijn dan gedacht en dat de maatschappelijke veerkracht opvallend groot is.

Interactieve sessies

Op het congres Radicalisering & Terrorisme konden de deelnemers kiezen uit verschillende interactieve sessies over actuele ontwikkelingen op het terrein van radicalisering en terrorisme. Hieronder worden een aantal sessies die aan bod kwamen op het congres eruit gelicht.

Maatschappij inenten tegen radicalisering

Massoud Djabani, voormalig lid van een Iraanse terroristische organisatie en trainer, adviseur en auteur op gebied van preventie radicalisering en sektarische beïnvloeding, verzorgde een sessie over het voorkomen van radicalisering in de maatschappij. Massoud Djabani doorliep ooit zelf alle fasen van het radicaliseringsproces en baseert zijn preventiemethoden op kennis van binnenuit. In zijn sessie ging hij in op de voedingsbodem voor radicalisering, rekruteringsmethoden van radicale (ideologische) groeperingen en bruikbare preventiemethoden in de praktijk voor onderwijs, overheid en maatschappij.

Massoud Djabani is afkomstig uit Iran. Hij doorliep in land van herkomst, nadat het dictatoriale regime zijn drie broers executeerde, versneld alle stadia van het radicaliseringproces tot en met de extreme eindfase terrorisme. Leaders van een terroristische groepering speelden in op zijn behoefte aan wraak, hij verbleef vele jaren in hun geïsoleerde trainingskampen, waar hersenspoeling werd toegepast om de eigen identiteit van de leden te vernietigen en vervangen door een ingeprinte gewelddadige groepsidentiteit. Toen hij door een zware verwonding langdurig werd afgescheiden van de groep, kon zijn kritisch denkvermogen herstellen en kwamen vele vragen en twijfels naar boven.

Het besef dat geweld met geweld vergelden geen oplossing biedt deed hem beslissen de organisatie te verlaten, wat vrijwel onmogelijk bleek. Toch wist hij te ontkomen en arriveerde in 1987 als politiek vluchteling in Nederland.

Het werd zijn levensdoel zich in te zetten radicalisering in alle fasen te voorkomen, hiertoe richtte hij Preventie Radicalisering op. Door middel van lezingen en trainingen wordt inzicht van binnenuit gegeven in de voedingsbodems van radicalisering, de wervingsmethoden, de hersenspoeling toegepast door terroristische leiders, alsmede in het losmakingproces en de preventiemethoden om de maatschappij te kunnen 'inerten tegen radicalisering'. Ook op gebied van interculturele communicatie worden trainingen verzorgd, omdat overbrugging van cultuurkloven noodzakelijk is om polarisatie, een van de grootste voedingsbodems voor radicalisering, te kunnen voorkomen.

Om radicalisering te doorgronden is het noodzakelijk 'uit te zoomen'; het fenomeen als het ware van boven af te bekijken. We zullen dan ontdekken dat radicalisering zich in de loop van de wereldgeschiedenis telkens weer herhaalt. Het komt op in bepaald gebieden, verdwijnt na verloop van tijd weer, om zich in een geheel ander gebied opnieuw te manifesteren en ontwikkelen. Radicalisering is met de gehele mensheid verbonden en zal dus ook alleen door toedoen van onze gezamenlijke inzet opgelost kunnen worden.

Stabiele mensen zullen nooit radicaliseren, evenals degenen die zich laten leiden door de ratio. Om te radicaliseren is een speciale brandstof nodig die voortdrijft en opstuwt; heftige emotie. Het is zeer belangrijk de oorzaken van het ontstaan van deze heftige emotie te doorgronden en vervolgens te voorkomen. Want het zijn deze emoties waar terroristische organisaties bij hun wervingen bewust op inspelen. Vooral adolescenten zijn hier zeer gevoelig voor, omdat op deze leeftijd het emotiegebied in de hersenen enorm piekt, terwijl het controlegebied nog niet voldoende ontwikkeld is. Het is daarom van belang jongeren via lesmethoden en trainingen 'weerbaarheid tegen beïnvloeding' aan te leren.

Radicalisering ontwikkelt zich vanuit een brede voedingsbodem in diverse elkaar opvolgende gradaties pyramidevormig omhoog, van matig actief naar fanatiek, naar geobsedeerd, gewelddadig en in het eindstadium terroristisch. Het percentage naar boven toe wordt steeds kleiner. In verhouding zijn er veel meer matig actieve radicalen dan terroristen. Het is goed te beseffen dat lang niet elke radicaal zich zal ontwikkelen tot terrorist, maar elke terrorist heeft, zonder uitzondering, wel eerst alle fases van het radicaliseringsproces doorlopen. Hoe snel dit proces verloopt, ligt aan de situatie; als er sprake is van een plotselinge trigger kan het zeer exposief verlopen.

Radicalisering ontwikkelt zich vanuit een brede voedingsbodem in diverse elkaar opvolgende gradaties piramide vormig omhoog, van matig actief naar fanatiek, naar geobsedeerd, gewelddadig en in het eindstadium terroristisch. Het percentage naar boven toe wordt steeds kleiner. In verhouding zijn er veel meer matig actieve radicalen dan terroristen.

Het is goed te beseffen dat lang niet elke radicaal zich zal ontwikkelen tot terrorist, maar elke terrorist heeft, zonder uitzondering, wel eerst alle fases van het radicaliseringsproces doorlopen. Hoe snel dit proces verloopt, ligt aan de situatie; als er sprake is van een plotselinge trigger kan het zeer exposief verlopen.

De aanleidingen tot radicalisering zijn zeer divers en tot de risicogroepen behoren mensen uit allerlei richtingen, maar zij hebben allen één gemeenschappelijk kenmerk. Of ze nu behoren tot fanatieke idealisten, geobsedeerde gelovigen, emotioneel bewogen jongeren, gediscrimineerde minderheden of gefrustreerde individuen, bij allen is sprake van een zeer heftige emotie, waardoor zij een zwart-wit visie ontwikkelen. Als gevolg daarvan reageren ze impulsief en zijn zeer beïnvloedbaar en gemakkelijk aan te sturen als wordt ingesproken op hun emotie. Zij vormen dus een zeer gemakkelijke prooi voor de wervingstechnieken van terroristische organisaties.

Zelfs als er sprake is van de combinatie voedingsbodem en risicogroep leidt dit nog niet automatisch tot gewelddadigheden of extreme radicalisering. Hier is nog een andere factor voor nodig, een situatie die als een trigger werkt. We zien dan ook dat de meest heftige vormen van radicalisering altijd tot ontwikkeling komen in extreme situaties verbonden aan oorlogen, crisissituaties, rassenconflicten en dergelijke.

Om radicalisering tijdig te kunnen signaleren zullen we ons vooral moeten verdiepen in de 'onderwaterwereld' van radicalisering, datgene wat niet direct zichtbaar voor ons is. De zichtbare signalering is duidelijk, daarin moeten we letten op leiders, groepen en gedrag. Maar het 'onzichtbare' gebied signaleren, sfeer, emoties, drijfveren, is nog belangrijker omdat we daar de oorzaken van radicalisering zullen ontdekken, waarop we onze preventiemethoden moeten opzetten. Radicalisering begint waar dan ook ter wereld en door alle eeuwen heen altijd met een zwart-wit visie, waarin wij tegenover zij wordt geplaatst. Emoties laaien daardoor hoog op. In de loop van het radicaliseringsproces zal deze zwart-wit visie steeds extremere vormen aannemen.

Terroristische organisaties werven in het Westen onder schuilnamen en dekmantels. Zij presenteren zich onder idealistische namen en pretenderen zich in te zetten voor vrijheid, voor de bevolking, tegen armoede, onderdrukking e.d. Men denkt dus in eerste instantie lid te worden van een idealistische beweging. Op het moment dat je begint te merken dat er iets niet helemaal klopt, ben je er vaak al te diep in verstrikt geraakt. Terroristische organisaties zijn sekten met charismatische leiders; ze eisen je paspoort, geld en bezittingen op voor de zogenaamde idealistische doelstelling, waardoor je niet meer zelfstandig kunt vertrekken en vastgeketend wordt aan de organisatie.

Bij wervingen gebruiken terroristische organisaties nooit de eigen naam. Ze richten zich onder diverse idealistische namen op kwetsbare doelgroepen, welke daardoor oprecht niet beseffen geworven te worden door een terroristische organisatie, men is in de veronderstelling zich aan te sluiten bij een organisatie die vecht voor een goede zaak. De wervingsmethodiek is opgebouwd uit vier fasen die in elkaar overlopen: Allereerst wordt er ingespeeld op de emoties die leven en vervolgens worden deze aangewakkerd. Als de emoties zijn opgelaaid wordt er haat gezaaid, waarbij tegelijkertijd een vijandbeeld wordt gecreëerd. Tot slot wordt een ideaalbeeld, een utopie, een ideale wereld, voorgespiegeld. Er is dus als het ware sprake van het creëren van 'vraag en aanbod'. Er wordt precies nagegaan welke spanningen er leven en waar behoefte aan is (vraag). Vervolgens wordt daar op ingespeeld en spiegelt de organisatie een ideaalbeeld voor gebaseerd op deze behoeften (aanbod). Kwetsbare doelgroepen, in het bijzonder emotioneel bewogen jongeren lopen met open ogen in deze val.

Gevaren van dwingende groeps culturen

Radicalisering is een sektarisch proces. Ronselaars van dwingende groeperingen ver- en misleiden hun potentiële leden onder de neus van de Nederlandse samenleving. Op welke behoeften en kwetsbaarheden spelen de ronselaars in? Waarom willen westerse jongeren en gezinnen zich aansluiten bij zulke extremistische groepen? Wat maakt deze groepen zo aantrekkelijk? En wat zijn de overeenkomsten tussen sekten en deze groeperingen? Welke sektarische kenmerken kunnen we onderscheiden? Zijn schadelijke beïnvloeding en indoctrinatie te voorkomen? En kan in de samenleving escalatie hiervan voorkomen worden? En wat kunnen we concreet doen voor degenen die met deze problematiek te maken hebben? Vragen die ons allemaal bezighouden en waar we antwoorden op moeten vinden om deze problematiek een halt toe te roepen.

De uitdaging is volgens Arjan van Dijk en Frances Peters, beide coach en ervaringsdeskundige, tekenen van sektarisch gedrag zo vroeg mogelijk te signaleren en als samenleving grenzen te stellen en passende nazorg te kunnen bieden. Om preventief te kunnen handelen is inzicht essentieel, maar ook om iemand te kunnen helpen bij het deradicaliseringsproces. Van belang is de mens achter het sektarische gedrag te blijven zien.

Hoe herkent u een jihadist?

Yassir Houtch, directeur van De Verbinders, senior trainer bij Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS) en bij het Rijksopleidingsinstituut tegen Radicalisering (ROR/NCTV) verzorgde een sessie over het herkennen van een jihadist. Hierbij ging hij in op wat Jihadisme anno 2018 betreft, hoe je onderscheid maakt tussen een Jihadist en een Salafist en welke best practices over de aanpak van jihadisme er zijn en hoe je deze kunt gebruiken.

Een van de belangrijke aspecten van de herkenbaarheid van jihadisten is gedrag. Om dat te kunnen analyseren, is het van belang om te begrijpen hoe het Jihadisme is ontstaan. Voor een groot deel is het Jihadisme ontstaan in de gevangenis. De eerste keer dat het zichtbaar werd, is in een gevangenis in Afghanistan. Daar predikte charismatische Al-Qaida leiders hun boodschappen.

Maar wat is de jihad nu eigenlijk? Yassir Houtch onderscheidt hierin twee verschillende aspecten. De eerste betreft de grote/innerlijke: de plicht voor iedere moslim. De strijd tegen verleidingen en de strijd tegen het ego. En als tweede de kleine/outerlijke: de gewapende strijd tegen degenen die de islam of de eenheid van de islamitische heerschappij bedreigen (zelfverdediging).

Religieuze fundamenten van het Jihadisme bestaan volgens Yassir Houtch uit achtereenvolgens het driedelige concept van de Tawheed (De splitsing van de 'machten' in het geloof), de Takfir (religieuze excommunicatie van iedereen inclusief moslimleiders en islamitische regimes), de Wala' wal bara' en hisba (sterk wij-zij); Loyaliteit en afkeer. Iedere moslim dient zijn loyaliteit te tonen aan de leider. Als je dat niet doet, dan verlies jij je eer (vrouw, geld), je huis (moskee) en je geloof en tot slot de militaire strijd tegen de kuffar (ongelovigen) is een individuele plicht (fard 'ayn).

Algemene kenmerken van Jihadisme zijn: transnationaal (sterk internationaal karakter). Gemilitariseerd (want zonder de strijd, geen jihad, en dan sterf je als ongelovige). Utopisch (kalifaat). Zeer disciplinair (op letterlijke woorden uit geschriften en minder op achterliggende gedachten). Excommunicatief (niet teveel vragen stellen!). Fragmentarisch (IS was vroeger Al-Qaida, zo heb je er veel meer. De profeet had het al over 'de geredde groep'. Er is een out-group en in-group binnen de Islam.). Geopolitiek gemotiveerd (jongeren blijven grondig op de hoogte van gebeurtenissen in het Midden-Oosten, soms nog wel beter dan Nederlandse terrorismeafdelingen van de politie). Gedigitaliseerd (online sterk vertegenwoordigd voor propagandadoeleinden).

Al-Qaida is momenteel sterker dan ooit en dat neemt voorsnog toe in verschillende gebieden. In andere gebieden neemt het overigens ook af. Yassir Houtch laat zien dat de grootste toename momenteel vooral in Noord-Afrika is.

Het radicaliseringsproces verloopt als volgt: van idealist, activist, extremist, anarchist tot terrorist. Yassir Houtch geeft aan dat je altijd op gedrag moet letten maar dat je uiterlijke kenmerken wel mee moet nemen! Er zijn wel degelijk uiterlijke kenmerken te onderscheiden.

Er zijn veel Salafistische stromingen die hoog in aanzien staan, die geweld in absolute vorm verbieden. Zowel tegen ongelovigen als tegen eigen volk. We zijn geneigd om het Salafisme als stroming af te keuren. Daar moeten we voorzichtig mee zijn.

De toekomst van terrorisme

Annemieke Dokter, contra-terrorisme expert bij de Dienst voor Extern Optreden, promovendus bij de Nederlandse Defensieacademie en voormalig strategisch analist op het gebied van terrorisme bij het ministerie van Defensie, verzorgde op het congres een sessie over de toekomst van terrorisme.

Terrorisme kent verschillende golven volgens wetenschappelijke theorieën die in verschillende fases hebben plaatsgevonden: 1^e golf: de communistische golf in Rusland, 2^e golf: de antikoloniale golf, 3^e golf: Marxistische en Leninistische golf, 4^e golf: de Islamitische revolutie. Deze 4^e golf begon bij de Islamitische revolutie in Iran. Later de Sovjet-invasie van Afghanistan waarbij de 'goddeloze' Sovjets een Islamitisch land binnen kwamen. We noemen de Jihad in de jaren 80 in Afghanistan de eerste Jihadistische moderne stroming. De aanval op de grote moskee in Mekka heeft daar grote invloed op gehad.

De Islamitische Staat was de eerste Islamitische terroristische organisatie ter wereld die een eigen territorium had. De wederoprichting van het kalifaat vergt een eigen grondgebied en dat organiseerde zij. We zien in de geschiedenis dat een Islamitisch netwerk blijft bestaan bij het executeren van de leiders. Echter, het verandert, gaat ondergronds en hergroepeerd. Dus als je het met militaire middelen bestrijdt, dan hebben ze nauwelijks nog grondgebied maar ze zijn er nog wel. Dat kunnen we dus niet als succesvolle strategie benoemen. Daarnaast zijn de Islamitische groeperingen (Al-Qaida, de Taliban en IS) ook in cyberspace. Op sociale media zijn ze namelijk volop actief.

Al-Qaeda is nog steeds actief en zijn kopstukken zijn ook nog steeds actief. Er is overigens veel strijd tussen de verschillende Al-Qaida subgroepen uit verschillende landen. Al-Qaeda heeft alleen een groot voordeel ten opzichte van IS en dat is dat ze strategisch denken in tijdspannen van tientallen jaren. IS heeft een veel kortere termijnstrategie.

Al-Qaeda werd opgericht met als doel om het Islamitische verzet beter in te richten. De gebeurde onder leidend oog van de CIA en de Chinezen. Amerika is hierin dus prominent betrokken geweest. In Pakistan waren ze het niet eens met de gang van zaken en die hebben een eigen afdeling ontwikkeld: de Taliban. Daarbij was de Pakistaanse geheime dienst ook volledig betrokken.

Tegenwoordig zien we dat de 4^e golf van terrorisme nog niet over is terwijl de nieuwe golf al aan het ontstaan is. De 5^e golf: deze kenmerkt zich door het rechts-extremisme in heel Europa. Er wordt door strategische trendanalyses van Europol gewaarschuwd voor een toenemende kans op geweld. In eerste instantie veelal 'lone wolf' acties. Het was met name een gedachte van systeemhaat en geen religieus geïnspireerd geweld. Anders Breivik was hier een voorbeeld van. Tegenwoordig zien we dat steeds meer rechts-extreme groepen zich aan het groeperen zijn. Ze bereiken hogere graden van concentratie en daarmee vergroot de actiebereidheid. Dit vraagt extra aandacht van inlichtingen- en veiligheidsdiensten, maar ook van de politie en andere overheidsinstanties.

Annemieke Dokter verteld ook over een beweging die het onvrijwillige celibaat genoemd wordt. Dat is een groter wordende groep mannen (wereldwijd en digitaal in verbinding) die onvrijwillig zonder vrouw zit, door een gebrek aan opleiding of geld. Zij geven het maatschappelijke systeem daarvan de schuld waarbij een soort van systeemhaat ontstaat.

De vraag ontstaat: Hoe moeten we hiermee omgaan? Het antwoord is volgens haar minder complex dan we denken. Vanuit de bestudering van de voorgaande terroristische golven weten we wat in ieder geval niet werkt: dure militaire operaties (tenzij je dit alleen maar inzet om werkgelegenheid te creëren voor het eigen land).

Wat werkt wel: opsporing en rechtsvervolging, praktische maatregelen om personen, gebouwen en de publieke ruimte te beschermen, bedenk dat terrorisme vooral politiek gemotiveerd is, en dat de oplossing ook een politieke is en betrek alle partijen bij onderhandelingen. In de betreffende landen in het Midden-Oosten kunnen we splinterpartijen uitnodigen voor dialoog. Dat is niet altijd prettig maar wel effectief. We weten uit cases als in Ierland bij de opheffing van de IRA dat deze aanpak zeer succesvol is gebleken.

Participatie tegen radicalisering

Bernadette Schomaker, directeur van CiviX, verzorgde samen met Eric-Jan van Kakerken, directeur van Partners+Pröpper Solutions, een sessie over participatie tegen radicalisering. Hierbij besteedden zij aandacht aan hoe je participatie kunt inzetten tegen radicalisering en hoe de samenredzaamheid kan worden bevorderd.

Hoe kun je de burger betrekken bij de aanpak van radicalisering? Zien wat je niet ziet en ernaar handelen. Bernadette Schomaker benoemt een aantal stellingen die voorafgaand aan de deelnemers aan het congres zijn voorgelegd. De aanpak van radicalisering werkt van buiten naar binnen. Het werkt alleen als je de samenleving nauw betreft (94% eens). De meeste organisaties zijn niet voldoende aangepast op de aanpak van complexe vraagstukken. Ze zijn te stug, te bureaucratisch en te veel gericht op procedures en regels (53% mee eens, 23% oneens). Radicalisering vraagt om goede samenwerking binnen, buiten en tussen organisaties (iedereen mee eens). Hoe tevreden bent u met de samenwerking tussen organisaties en de wijk (veel verdeeldheid). Hoe tevreden bent u over uw eigen bijdrage (verdeeldheid). Tevreden over samenwerking tussen stakeholders (zeer ontevreden).

Aangegeven wordt vanuit een gemeente dat veel organisaties vaak niet goed zijn in het samenwerken met burgers, met name burgers met een niet-Nederlandse achtergrond. Bernadette Schomaker geeft hierop aan dat dat komt doordat de organisaties dat ook eigenlijk heel lastig vinden. Wel 80% van onze aandacht richten we ons op 20% van de mensen die iets niet goed doen. Bij participatie gaat het juist andersom. Je richt je op 80% van de inspanningen op 80% van de samenleving. Radicalisering is als een ijsberg. Het gedrag is herkenbaar en zichtbaar. Echter, de opvattingen, overtuigingen, normen, waarden en drijfveren zie je niet. En juist dat zijn de belangrijkste aspecten. Juist daarvoor heb je participatie nodig.

Vaak worden er dan onderzoeken naar het onzichtbare gedaan. Maar dat is buitengewoon lastig omdat het van buitenaf gebeurt. Beter is om van binnenuit het probleem te gaan bekijken. Je krijgt dan kennis van culturele, persoonlijke en sociale context. Je krijgt toegang tot netwerken en ondersteuning bij het zien van wat je normaliter niet ziet.

Er zijn veel vormen van participatie zoals consulteren, toezichthouden en signaleren. In sommige is de overheid meer aan zet in anderen de burger. Bij samenredzaamheid zijn bewoners en professionals samen aan zet. Civix heeft daarvoor met Kringwijs de aanpak 'Zwermen' ontwikkeld. Mensen uit de eigen omgeving worden uitgenodigd om mee te denken over problemen en om zelf ook maatregelen te nemen. Doordat je van probleemdefinitiefase tot de oplossingsfase de aanpak samen vormgeeft, ontstaat er veel meer betrokkenheid en uiteindelijk effect. Het is dus telkens maatwerk.

Een nieuw initiatief vanuitwat Civix heeft opgezet is Bruggenbouwers. Mensen met kennis en ervaring met land van herkomst, cultuur en taal worden tegen betaling ingezet om professionals te adviseren en informeren over vraagstukken met een intercultureel karakter.

Maar ondanks alle goede voornemens en beleidsplannen valt participatie in de praktijk vaak niet mee. Het probleem zit vaak in de binnenkant van organisaties. Organisaties vinden het vaak lastig om met bewoners om te gaan. Zo wordt bij voorbeeld de informatie die degenen die het meest in contact staan met bewoners – zoals wijkagenten, handhavers of het sociale team – niet altijd gebruikt door degenen die het beleid moeten maken. In theorie staat de hele organisatie ten dienste van de burger en van de collega's die in nauw contact met de burger staan. In de praktijk zitten ze vaak in een spagaat tussen straat en structuur. Om dat te veranderen is er een andere vorm van organiseren nodig.

Civix heeft het model van participatief organiseren ontwikkeld. Dit model vraagt aanpassingen op het niveau van de individuele medewerker, het team, de leidinggevenden, het bestuur en de politiek. Maar anders werken vereist lef, en dat is er vaak nog niet.

Partners+Pröpper Solutions biedt digitaal gereedschap (ICT-technische hulpmiddelen) om effectiever en efficiënter samen te werken aan complexe opgaven zoals radicalisering. Die samenwerkmethodiek heet Opgaven Gestuurd Werken. Van beschouwen naar bouwen. Bij radicalisering zie je bijvoorbeeld bij gemeenten dat het verschillende afdelingen en domeinen raakt. Het is nu nog lastig om met elkaar samen te werken. Partners+Pröpper Solutions heeft maatwerk software ontwikkeld waarop dat inzichtelijk en eenvoudiger gemaakt wordt. Bewoners komen niet meer naar bewonersavonden. Daarom zijn dit soort systemen een grote kans voor burgerparticipatie. Het werkt niet alleen maar digitaal maar het is wel een drempelverlagende tool. Voordelen van dit instrumentarium is bijvoorbeeld ook dat slechtziende, analfabeten en niet Nederlandsprekende mensen het ook kunnen gebruiken doordat informatie bijvoorbeeld kan worden voorgelezen in een zelfgekozen taal. Op deze manier kunnen groepen mensen worden betrokken die hiervoor niet betrokken werden.

Meer kennis en ervaring opdoen op het terrein van de aanpak van radicalisering en terrorisme?

- Op het [congres Radicalisering en terrorisme](#) leert u hoe u misstanden veroorzaakt door (ideologische) radicaliserende groeperingen voorkomt.
- Op de [cursus Bestuurlijke aanpak van radicalisering en terrorisme](#) leert u hoe u samen met uw zorg- en veiligheidspartners komt tot een pakket van maatregelen om radicalisering waar mogelijk te voorkomen en terrorisme waar nodig te bestrijden.
- Op de [cursus Predictive profiling](#) leert u hoe u afwijkend gedrag signaleert en dreigingen in de omgeving voorkomt.
- Op de [cursus Big Data en Beleid in vrede, rechte en veiligheid](#) leert u hoe u aan de hand van Big Data veiligheidsproblemen voorspelt en waar mogelijk voorkomt.
- Op de [cursus Informatie uitwisseling in de veiligheidsketen](#) leert u hoe u informatie verzamelt, analyseert en uitwisselt in samenwerking met uw veiligheidspartners.
- Op de [cursus Waarheidsvinding](#) leert u hoe u door de waarheid te achterhalen een einde kan maken aan een ongewenste situatie.

